

представників окремої професійної групи та включає в себе сукупність правових знань, ідей та уявлень. У науковій літературі відзначаються такі риси професійної правосвідомості, як: компетентність, орієнтованість на реалізацію правових норм, зв'язок з ідеями справедливості й законності, політична зрілість, почуття професійного обов'язку тощо [7].

У знанні про право та особистих оцінках правових приписів у концентрованому вигляді виражається професійний досвід судді, одержаний як у результаті безпосередньої участі у вирішенні кримінальних справ, так і з інших джерел. Також правові уявлення судді, пов'язані в систему правових поглядів, активно впливають на його професійну діяльність, спонукають до правильного застосування закону і тому є однією з основ формування рішення, вільного від стороннього неправомірного впливу.

Список використаних джерел

1. Грицанов А. А. Новейший философский словарь. Мн.: Изд-во В.М. Скакун. 1998. 896 с.
2. Ильин И. А. Путь к очевидности. Москва. 1993. 247 с.
3. Лазутина Г.В. Профессиональная этика журналиста. Москва. 2000. 131 с.
4. Мухін В. В. Професійна правосвідомість: поняття, особливості, функції: авто-реф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Херсон. 2007. 20 с.
5. Єрмоленко Д. О. Види правової свідомості за пізнавальним критерієм. Право та державне управління. 2012. №3. 20-26 с.
6. Судова реформа не повинна бути одноразовою акцією. URL: https://ukr.lb.ua/news/2018/08/15/405167_sudova_reforma_povinna_buti.html (дата звернення: 30.04.2019).
7. Панчук І.О. Загальні риси професійної правосвідомості суддів. Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". 2013. №1(7) : URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13piopps.pdf> (дата звернення: 30.04.19).

Маців Р.

*студентка IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри теорії
та історії держави і права ТНЕУ Григорук Н.Г*

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ЯК ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ФЕНОМЕН

В умовах трансформації української політичної системи із пострадянської у систему, властиву країнам сталої демократії, особливого значення набуває належне функціонування політичних партій у якості основи розбудови України як правової, соціальної, демократичної держави. Безперешкодна і вільна реалізація партіями своїх цілей та завдань, здійснення властивих їм функцій – гарантія існування ідеологічної багатоманітності, плюралізму думок, свободи слова і думки та, головним чином, забезпечення демократичного управління державою через конкуренцію та зміну політичних еліт у межах несилкових форм безпосереднього народовладдя, реалізацію волі народу як джерела влади у рамках, заданих представницьким народовладдям. Безсумнівною є

опосередковуюча роль політичних партій між державою і громадянським суспільством.

Слово «партія» походить від латинського слова «pars», що означає «частина». Кравчук М.В. під політичною партією розуміє об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, головною метою яких є участь у виробленні державної політики, формуванні органів влади, місцевого самоврядування і представництво і їх складі [1, с. 146]. Як вірно зазначає Погорілко В.Ф., політичні партії сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян, тобто волі народу. Але політичні партії позбавлені можливості безпосередньо впливати на державу, її органи влади, підміняти чи дублювати їх. Тобто політичні партії можуть сприяти формуванню і вираженню волі громадян лише у певних організаційних та правових формах, передбачених Конституцією і законами України [2, с. 191-192]. На думку Страшуна Б.А., політична партія – це активна і організована частина суспільства, об'єднана спільними інтересами, цілями або ідеалами і прагне оволодіти державною владою або вирішальним чином впливати на її здійснення [3, с. 260]. Чиркін В.Є. вважає, політична партія – це добровільна стійка самоврядна організація громадян, які належать до певної групи суспільства, створена на основі спільності переконань і цілей її членів, що діє на основі принципів демократії і гласності, має головним завданням не отримання прибутку чи задоволення професійних, світоглядних, культурних та інших запитів своїх членів, а участь у формуванні та вираженні політичної волі народу і боротьбу за державну владу, тиску на неї мирними, конституційними засобами [6, с.104].

Слід погодитися із тезою, що сутність політичних партій найбільше проявляється у їх цілях і функціях. Демократична партія прагне забезпечити ефективне функціонування всієї політичної системи країни, узгодження і реалізацію інтересів різних верств суспільства, стабільність існуючого ладу при збереженні його динаміки та здатності до саморегулювання і саморозвитку. Зрозуміло, особливу увагу вона приділяє реалізації інтересів тих суспільних груп, чиї голоси привели її до влади, але, щоб уникнути соціальних конфронтацій, їй доводиться в тій чи іншій мірі рахуватися з інтересами і інших суспільних груп. Тому зазвичай не можна розглядати партію, особливо правлячу, як простого представника однієї громадської групи [3, с. 261].

Функції політичних партій - це основні сторони або напрями їх діяльності, обумовлені цілями і завданнями, які стоять перед ними [4, с.184].

Серед цих функцій можна виділити наступні :

- розробка політичного курсу;
- рекрутування нових членів, виховання активістів. мобілізація виборців;
- участь партії у формуванні і контролі за діяльністю органів влади;
- можливість мирно вирішувати соціальні конфлікти;
- національної інтеграції;
- ідеологічна;
- комунікативна [3, с. 262-263].

Очевидним, що політичні партії є особливим інститутом. Пронизуючи всі ланки конституційно-правової структури влади, вони мають вирішальний вплив як на їх формування, так і на їх функціонування. Більш того, в низці

випадків вони здатні істотно змінювати офіційний характер взаємин між окремими гілками влади, перевертаючи останні з ніг на голову, дозволяючи формально підконтрольному органу (наприклад, уряду при парламентській формі правління) контролювати і направляти діяльність контролюючого органу (парламенту), модифікуючи існуючу форму правління.

Як вірно зазначає Даниленко В.Н., за самою своєю суттю політична партія має двоїстий характер. З одного боку, це громадська організація. Інакше кажучи, членство в партії - справа добровільна. Кожна конкретна партія відображає лише частину існуючих в суспільстві інтересів, поглядів і настроїв, об'єднуючи на цьому ґрунті великі групи людей, котрі відстоюють ці інтереси і настрої в боротьбі з іншими інтересами, представленими іншими політичними партіями. Кожна людина вільна самостійно вирішувати, до якої партії вона хоче приєднатися і як довго в ній залишатися. З іншого боку, партія - це особлива громадська організація: вона має задекларований політичний характер. Політичні партії створюються і функціонують задля однієї найважливішої мети - завоювання прямого, відкритого контролю над важелями влади, щоб використовувати державний механізм для реалізації своїх програмних установок. У цьому конституційно-правова сутність політичних партій. Тільки політичні партії можуть створювати свої фракції в парламенті, зумовлюючи і направляючи функціонування представницького органу влади. Тільки політичні партії можуть формувати уряд, орієнтуючи його політичний курс [5, с.150-151].

Загалом, виділяють наступні істотні ознаки політичної партії:

1) вільно створювана автономна організація громадян держави (в поодиноких випадках - також колективних членів, наприклад, Лейбористська партія у Великій Британії), що діє на засадах самоврядування;

2) стійка організація (її діяльність здійснюється на організованих засадах та безперервно, а не епізодично), яка об'єднує громадян на постійній основі (зрозуміло, з правом виходу);

3) об'єднання в партію здійснюється перш за все на основі ідеологічних чинників - спільності переконань і цілей її членів, що виражається в її програмних положеннях;

4) партія - некомерційна організація, вона не переслідує цілей отримання прибутку, хоча її окремі підрозділи можуть займатися економічною діяльністю для забезпечення потреб партії;

5) партії сприяють формуванню і вираженню політичної волі народу, використовуючи мирні і конституційні засоби, перш за все участь у виборах;

6) партія - це організація, котра побудована і діє на демократичних принципах і на основі гласності, публічності, відкритості;

7) партія ставить собі за мету завоювання державної влади (створення уряду), участь в ній, тиск на неї, використовуючи конституційні способи [6, с. 109].

Попри відносну теоретичну визначеність політичних партій як державно-владного явища, практичний аспект їх діяльності є доволі проблемним. Зупинимось на найголовніших викликах політичної системи України, пов'язаних із партіями.

Політичних партій в Україні сьогодні аж 352. Нагадаємо, що стаття 24 закону "Про політичні партії" вимагає від партій участі у виборах до Верховної

Ради або на посаду президента протягом десяти років. Якщо ж партія цієї вимоги не дотрималася – це прямий привід для Мін'юсту звернутися до Верховного Суду з поданням про анулювання її реєстраційного свідоцтва. Так, з-поміж 154 партій, зареєстрованих десять або більше років тому, лише 90 брали участь у парламентських чи президентських виборах за останні 10 років. Водночас лише 3 політичні партії перебувають на стадії припинення діяльності. Це означає, що в Україні на сьогодні продовжують існувати понад 60 партій, реєстрацію яких вже треба було б скасувати. Без змін до законодавчого регулювання реєстрації та ліквідації політичних партій, а також фактичної діяльності партій у міжвиборчій період ринок політичних проектів в Україні зростатиме й надалі. Так, з 2014 року було зареєстровано 161 партію. Це означає, що до наступних парламентських виборів до Верховної Ради 10-го скликання вони – поза зоною ризику і потенційно можуть бути перекуплені та використані як у двох наступних раундах виборів до ВРУ, так і на наступних президентських виборах. Це стане одним з чинників подальшого зниження якості політичних партій та суспільної довіри до них. [7]. Але відсутність контролю за реальністю функціонування тих чи інших політичних партій – не єдина проблема у цій сфері сучасної України.

Іншим викликом української політичної системи є вже існуюча низька довіра суспільства до політичних партій. Так, з 1 по 6 червня 2018 року було проведене відповідне дослідження соціологічною службою Центру Разумкова. Серед опитаних респондентів зовсім не довіряють політичним партіям 46,6 %, скоріше не довіряють 33,4 %, скоріше довіряють 9,0 %, повністю довіряють 1,3 %, важко відповісти 9,8 %. Таким чином, загальний баланс довіри до політичних партій у суспільстві складає –69,7%, що є від'ємним рейтингом із великими негативними показниками[8].

Водночас громадяни переконані, що діяльність українських партій не відповідає демократичним стандартам – у червні 2017 р. таку думку висловили 74% (у серпні 2016 р. – 70%). Лише 14% вважають інакше. Серед основних причин того, чому діяльність партій не відповідає демократичним стандартам, українці найчастіше згадували те, що партії відстоюють інтереси лише своїх лідерів і фінансових спонсорів (45%), не мають реального зв'язку з громадянами (36,5%) та не дотримуються задекларованих цілей і обіцянок (35%) [9].

Таким чином, у сучасній політичній системі України політичні партії відіграють надзвичайно важливу роль. Беззаперечним є їх пріоритетне та системоутворююче значення в суспільно-політичному і державному житті як одного з центральних компонентів як державно-владного механізму, так і громадянського суспільства. З боротьбою між партіями пов'язано вирішення питання про політичну владу - її належність, використання, способи і форми здійснення. Найбільш яскраво специфіка політичних партій як одного із центральних суб'єктів політичної системи України проявляється у функціях, ними реалізованих. Партії беруть активну участь в політичному житті на всіх стадіях політичного процесу: у виборах, формуванні органів публічної влади, прийнятті політичних та державних рішень та їх реалізації. Саме тому без вирішення наявних проблем функціонування політичних партій в Україні неможливий подальший розвиток і оптимізація сучасної політичної системи

України, приведення її у відповідність із політичними системами країн сталої, розвиненої демократії.

Список використаних джерел

1. Кравчук М.В. Теорія держави і права України: опорні конспекти. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 524 с.
2. Конституційне право України: підручник / за ред. В.Ф. Погорілка. Київ: Наукова думка, 1999. 735 с.
3. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: учебник: в 4 т. / отв. ред. Б.А.Страшун. Москва: Издательство БЕК, 1999. Т.1-2. 784 с.
4. Марченко М.Н. Политическая система современного буржуазного общества. Москва: Издательство МГУ, 1981. 302 с.
5. Конституционное право зарубежных стран: учебник / под общ. ред. М.В. Баглая, Ю.И.Лейбо, Л.М. Энтина. Москва: Издательство НОРМА, 2000. 832 с.
6. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран: учебник. Москва: Норма: ИНФРА, 2013. 528с .
7. Кузів О. Партії чи технічні проекти: на які політичні сили спираються кандидати в президенти. URL: <https://vybory.pravda.com.ua/articles/2019/03/27/7149930/> (дата звернення 09.05.2019).
8. Довіра громадян України до суспільних інститутів: результати соціологічного дослідження. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/socio/2018_06_press_release_ua.pdf (дата звернення 09.05.2019).
9. Ставлення громадян до політичної ситуації, виборів і партій: прес-реліз. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/11837777675979e41751cad8.18422987.pdf> (дата звернення 09.05.2019).

Мудрик Р.

*студент IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ Подковенко Т. О.*

ЮРИДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

А чи задумувались Ви, для чого потрібні юристи? Яку корисну роль вони виконують у суспільстві? Так, це справді одна з найдревніших і найпочесніших професій на землі, яка виникла разом з появою людського суспільства, і корені її тягнуться ще від вождя первісного племені чи роду, який врегульовував доступними йому засобами різноманітні питання життя окремих людей чи всього племені і вирішував спори, що виникали між ними.

Та яку корисну функцію виконують представники цієї професії? Якщо узагальнити, то вони допомагають людям захистити свої права та інтереси.

Як вони це роблять? Шляхом застосування професійних знань і навиків, шляхом надавання юридичних порад і консультацій, шляхом безпосереднього захисту прав та інтересів своїх клієнтів у суді [1, с. 3].

Особливо юристи потрібні сьогодні в Україні, в час, коли українське суспільство вибудовує свою модель суспільно-економічного і політичного